

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Summula clarissimi iurisconsultis||simiq[ue] viri
Raymu[n]di demu[m] reuisa|| ac castigatissime correcta
breuissimo|| compendio sacramento[rum] alta
com||plectens mysteria De sortilegijs sy||monia: ...**

Raimundus <de Pennaforti>

[Metz], [zwischen 1508 und 1515]

[Prologus:] Circa initium summule Raymundi de summa

[urn:nbn:de:bsz:31-305369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-305369)

Q'rcamitium summule Ray

mundi de summa. Omnia scientia et doctrina sacra scriptura transcendit: verum predicat: et ad celestem patriam inuolat. Istam propositionem scribit sanctus gregorius in moralibus suis. In qua proponit tria tanguntur. Primo tangit quod ipsa sacra scriptura transcendit omnes alias scientias in dignitate. Secundo tangit quod ipsa sacra scriptura predicat vera. Tercio quod ipsa sacra scriptura reducit et inuolat ad celestem patriam. Primum patet in verbis predictis cum dicitur (sacra scriptura scientiam et doctrinam transcendit) Secundo tangitur cum dicitur (verbum predicat) Tercium tangitur cum dicitur (et ad celestem patriam inuolat) Modo licet illa tria iam dicta de se sunt nota et manifesta: tamen propter partem auctoritatis et rationibus. Primum videlicet quod sacra scriptura excellit et transcendit omnes alias scientias: patet: ut sic: quia illa scientia est nobilior aliis scientiis et doctrinis que est de nobilitate et delectabiliori subiecto: sed sacra scriptura est homini: ergo. Maior ratio: ratio patet primo de anima: ubi dicitur: quod una scientia est nobilior alia: eo quod est de nobiliori subiecto. Sed minor ratio patet: quia subiectum sacre scripture est ipse deus: et nihil est excellentius deo: ut dicit Aristoteles in primo metaphysice ubi dicitur: Deus est optimum corpus que in natura sunt. Secundo patet hoc idem sic. Illa scientia transcendit omnes alias scientias cuius auctoritas transcendit humanum intellectum: sed auctoritas sacre scripture est homini: ergo. Maior illius ratio patet: quia transcendit humanum intellectum. Similiter quod commentator ait: secundo metaphysice loquens de rebus immaterialibus ubi dicitur: comprehensio veritatis est nobis impossibilis in multis rebus. Sed minor ratio patet per auctoritatem beati augustini super genesim ubi dicitur: Maior est sacre scripture auctoritas quam totius humani generis intellectus perspicuitas. Tercio patet hoc idem sic. Illa scientia est dignior et excellentior alia que magis desideratur et est dulcior in intellectu: sed sacra scriptura est homini: ergo. Maior rationis est nota: eo quod obiectum appetitus est bonum: ut habetur in ethicorum: et quanto aliquid magis desideratur: tanto magis est bonum vel apparatus bonum. ideo in quanto aliquid maxime desideratur: in tantum maxime est bonum per regulam topicalam. 2. topicorum: sicut se habet ad se: vel ad simpliciter ad simpliciter: sic se habet maxime ad maximum: et minime ad minimum. Sed minor patet per Augustinum in libro primo de anima ubi dicitur: De quanto aliquid sentitur dulcius: de tanto avidius sumitur: et cum maiori desiderio: sed nihil magis mentem ab amore mundi separatur: nihil eandem magis corroborat: nichil etiam tamen homines ad dilectionem dei excitat: et ad opus celeste adiuuat quam studium sacre scripture: ergo excellit omnes alias. Secunda conclusio prefate propositionis: videlicet quod sacra scriptura predicat verum: probatur sic. Illa scientia predicat verum in qua nihil docetur nisi veritas: sed in sacra scriptura nihil docetur nisi veritas: ergo. Maior patet ex terminis. Sed minor patet per Augustinum primo de anima ubi dicitur: Nihil docetur in sacra scriptura est nisi veritas: quicquid percipit est illi bonitas: et de

*De sacra
scriptura et
sua excellencia*

Prologus.

qd pmltit e felicitas. Scdo illa pclusio sic pbat. Illa scia pdicat verus
cut⁹ subiectu e ipa veritas: s3 subiectu sacre scripture e hm ot: g z c. Ma
tor: pz qa ois scia h3 denoiatione a suo subiecto: vtpz. j. posterio. Sed mi
no: pz p huguione i lib. palligato dicete. Subiectu sacre scripture e de
mo de⁹ e ipa veritas: videlz sine fallacia: bonitas sine malicia: felicitas
sine miseria z tristitia. ¶ Tercia pclusio q tacta e i pefata ppositioe vi
delicet q sacra scriptura inuitat nos ad celeste patriã: pbat sic. Illud in
uitat hoiem ad celeste patriã. cuius inueto siue possessio reddit eñ bñm
sed inueto siue possessio sacre scripture reddit hoiem bñm: g z c. pñta z
Mator: pz p Boetiu. 3. de solatioe vbi dr. Britudo est status bonorum
oim aggregatioe pfectus: sed hoc no est intelligedu pfectissime nisi in ce
lo: ibi e stat⁹ oim bonoz. Mino: pz p Alanu i pabolis vbi dr. Nulla alia
sapietia meref dici sapia nisi pñta sacra. Et sapieo loqns de sapia dicit.
Prover. iij. Bñs ho q inuenit sapiam z q affluit pudetia: melioz est ac
quisitio ei⁹ negotiatioe. i. lucratioe aurt et argeti purissimi: fructus ho
eius pñtioz cuctis opibus: et oia q desideratur no valet huic coparari.
Scdo pbat hoc idẽ. puerbio. viij. sic. Illa scia inuitat nos ad celeste pa
triam in qua tanq in speculo videmus bona nostra in qbus pñcimus: z
mala in qbus deficiamus: sed sacra scriptura est hm ot: ergo z c. Mator pa
ter: quia p bona opa nostra nos appropinquamus celesti patrie. sed per
mala opera elongamur ab ipa. Sed mino: pat et p bñm Gregorium i se
cundo moralium vbi dicit. Sacra scriptura tanq speculum mentis nre
opponitur oculis: vt ibi eterna scientia videatur. Ibi em fetida id est ma
la nostra prospicimus: et bona vbertus consideramus. Quare dicit san
ctus Augustinus in sermone quem fecit de laude sacre scripture (cul sub
ordinatur ius canonicu) qui primo sic incipit. Hodie decet frs charissi
mi sacras paginas laudare. Et subdit. rogo vos: discite sacra scripturaz
z sepe legite eam: que dulcioz est melle: fortioz vno: suauioz oleo: sublimi
oz auro. papue em deu inuocat: diligetes inuitat: corda illuminat: fides
corroborat. lingua rectificat. v3 abolu reijct: pctã spernit. aias frigidus
lumine scientie calefacit. tenebras ignorãtie expellit. tristitias seculi expi
guit. letitiam scisps ascẽdit. somnolentos excitat. oculos increpat: q
obrem qui hanc diligit et legem eius diligenter adimplere curauerit: i
regno celozum maximus vocabitur. Cum ergo sit tãta dignitas et sacre
scripture auctoritas. ergo audius est super eam differendum.

¶ Alterius sciendũ: ex quo iste liber (que pze manibus habemus) sum
ma Raymundi intulatur. in quo ptractatur ius canonicu et ea que pñ
nent ad presbyteru: que oia sacre scripture subijciuntur. Nam hic agit
de missa et de septẽ sacris: vt plenarie videbitur in pcessu. Ergo ad que
dam generalia accedamus sine quibus prelibatis non possumus scire ea
que in isto libro traduntur. Primũ qd requiritur ad psbyteru est scientia
vt scilicet seipsum cognoscat: et vt suos subditos debite valeat in bonis
operibus informare z instruere. Quadruplex aut scia est necessaria cui

Nota

bet sacerdoti. Prima est scia grammatical: ut in ba sacre scripture possint bene intelligere et propriis sensibus populare. Secunda scia est musica: quia illa est necessaria ad decantandum laudem dei. Tercia scia est copur ad distinctionem temporum faciendam. Quarta scia est ius canonicum: quia illa est necessaria ad subditos bene rationabiliter regendos et informandos: et hec quatuor habentur per beati augustini de ciuitate dei. Etiam inueniuntur in his metris huius. Clerus in ecclesia sibi quatuor esse tenenda. Grammatica: neuma: ius canonis atque kalendas. Secundum quod requiritur ad sacerdotem est debita eloquentia. scilicet quod in suis subditos valeat risse et bene exprimere et declarare ea que in sacra scriptura continentur. Tertium principale quod omnia alta minus principalia ad se trahit est bona vita. scilicet quod subditis prebeat bonum exemplum morum et fructum. Et ideo presbyter debet a prebendis esse: quia prebere debet vitam suis subditis eterne salutis. unde secundum beati augustini. vita eterne salutis consistit in dei charitate. in primi dilectione in mandatorum dei executione et in errantium correctione. Secundo prebentur quatuor cause scie huius libri: quia secundum primum. scilicet prophetarum. Scire est res per causam cognoscere: ideo proprie loquendo tunc due sunt cause scie huius libri. Prima est causa efficiens principalis: et est deus qui omnino est productus: ut dicitur in Job. 1. Quia per ipsum facta sunt. Sed causa efficiens minus principalis est Raymundus fratris ordinis predicatorum: qui uideus imperitorum clericali uoluntate in tantum quod non poterant eis libros emere in iure canonico in quo studere poterant. hanc summam populauit. in qua sub breuibus continetur plura omnibus sacerdotibus scire necessaria. Sed aliquid alius dicitur quod raymundus hanc summam non fecit: sed fecit quandam magnam summam per quam ex qua quidam philosophator hanc summam extraxit: uolens sub breuibus comprehendere ea que ibi ad longum continentur: quod propter arrogantiam euitandam nomen suum exprimere noluit: quia secundum dictum Senecae de causa efficiente non est multum curandum. Et hic non sit aliqua difficultas uel molestia fatiendum de causa efficiente. Secunda causa finalis dicitur. et est duplex. scilicet finis intra et finis extra. Finis intra est cognitio septem factorum. Sed finis extra est: se deus operis et gloriosus: ad quem omnes alie scie ordinantur. Sed proprie potest assignari causa formalis que etiam est duplex. scilicet forma tractatus et forma tractandi. Forma tractatus consistit in diuisione. Sed forma tractandi consistit in modo agendi: qui in hoc libro est quadruplex. scilicet definitiuus: diuisiuus: demonstratiuus: et expositiuus. Sed causa materialis proprie loquendo est subiectum huius libri: quod est ius canonicum a doctoribus et sanctis patribus institutum: de quo amplius postea patebit. Tertio prebentur titulus: unde primo iste liber sic intitulatus. Incipit summa Raymundi. Et summa dicitur omnis liber qui extractus est de alio libro: ut summa dicitur que extracta est a magnis libris rhetorice scie. Sic sibi modo dicitur de ista summa Raymundi: quia Raymundus in alio opere posuit magnam et longam processum proferre a quo iste liber est extractus. Alius etiam iste liber in titulus secundum aliquid. scilicet summa pauperum: quia pauperes clerici non ualentes sibi libros magnos parare et prolixos: ut decreta et decretalia et huiusmodi debent emere per hunc librum et esse studere cum diligentia et ceteris. Postquam dicitur est de quibusdam generalibus: que debentur ordo procedendi in libris erigitur.

*Et de Grammatica
et de Musica
et de Copur
et de Ius Canonico
et de Kalendas
et de Neuma
et de Eloquentia
et de Vita
et de Moribus
et de Fructibus
et de Charitate
et de Dilectione
et de Mandatorum
et de Errantium
et de Correctione
et de Causa
et de Finis
et de Forma
et de Materia*

Raymundus

Prologus

scz de declaratiōe thematꝝ i pꝛincipio libri d̄ causis z titulo hūc s̄r pꝛp̄
maiorē euidētiā z declaratiōe i sꝛascriptoz allq̄ sūt p̄notāda. Vñ ex quo
p̄his liber ē de sacris: q̄ aliq̄ de sacris i generali vidēda z p̄mittēda sunt.
Et p̄mo qd̄ sit sacm. Secdo d̄ diuisiōe sacri. Tercio accedēdum est spe
cialiter ad ip̄a sacra: z de vnoquoq; terminare p̄ se. Quarto dicēdū ē de
omamētis sacerdotū mystice exponēdis. Quantū q̄ ad p̄imū r̄idēt q̄
sacm p̄ maḡm. ius. s̄niarū sic definit. Sacm est visibil̄ forma inuisibil̄
gr̄e aie collata. qz i oibus sacris forma dūtarat est visibil̄: vt in sacro bas
p̄sint forma aq̄ solūmō ē visibil̄: s; gr̄a illi? sacri est inuisibil̄. vidēz ab
luto pcti. Sili mō dici p̄t de sacro eucharistie. Nā ibi solū videmus fet
mam panis: s; gr̄a hui? sacri inuisibil̄ ē. s. ip̄e dñs n̄r Iesus x̄ps: q̄ sua gra
cia reficit aliam purgat z letificat. Itē etiā sacm a solo deo gl̄ioso institū
est. qz sacm ē signū rei sacre. s; signū ab hōie positū ē fallibile: sed sacra
dñt cē firma z infallibilia. q̄ sacra a solo dño sunt instituta. Et d̄: sacm q̄
si sacras mentē vel sacrificiās aiam. vel quasi signū sacre rei. z sic man
feste p̄ definitio sacri. Quātū ad scdm. s. de diuisiōe sacri. r̄idēt q̄ septē
sunt sacra. vidēz ordo. matrimonū. baptisim⁹. p̄firmatiō. vinctio. euchar
istia z p̄fessio vñ sunt tales dñsus. Ordinar: adiūḡr: baptisim⁹: confirmatiō: et
vngit. Pctm̄ plangit: z in altari sacra tangit. Et istis septē sacramentis
assimilant̄ septē v̄tutes. quaz tres sunt theologicę z quatuor politicę siue
formales. Tres v̄tutes theologicę sunt fides: spes: z charitas. Vñ sacra
mento baptisimi coaptat̄ fides. qz i baptismo excitat̄ fides x̄pi. S; sacro
p̄firmatiōis coaptat̄ spes: qz ibi spes roborat̄ in futuro. Sed sacramento
eucharistie coaptat̄ charitas. qz eucharistia est signū maxime charitatis z
v̄nionis inter deum gl̄oriosum: ecclesiam et sanctam fidē catholicā. Sed
quattuor v̄tutes politicę siue cardinales sunt. p̄udentia. temperantia.
fortitudo et iusticia. Iste quattuor v̄tutes coaptantur quattuor sacramē
tis predictis. Nam sacramento ordinis coaptatur p̄udentia. qz illi qui de
bent ordinari ad aliquos ordines tenent̄ esse p̄dētes. Et sacramento ma
trimoniꝝ coaptatur p̄p̄tiantia. quia vt dicit apostolus. Quilibet licet acci
pere propriam uxorem p̄pter fornicationem cultandam. Et sacramento ex
treme v̄nctionis coaptatur fortitudo. qz per sacram v̄nctionē infirmi for
tificantur z roborant̄. Sed sacramento p̄nie coaptatur iusticia. quia iustū
est: vt quicunq; peccata commiserit q̄ ille debite peniteat. Item aduer
tendum est: qz inter septē sacramenta quinq; sunt necessaria et generalia:
duo t̄m̄ volūtaria z particularia. P̄imū sacramentū necessarium et gene
rale est baptisimus: p̄ quod tanq; p̄ portam v̄nitatem ecclesie intramus: et
ideo baptisimus dicitur sacramentū intrantum. Secundum est p̄firmatiō
que fit per impositionem manus in qua datur gratia ad resistendūz hosti
scz dyabolo. quare illud sacramentū dicitur pugnantium qd̄ necessarium
est magis v̄tis quā mortis. Ideo stultissime et insipienter agunt homi
nes qui vsq; ad tempus mortis expectant anteq; confirmentur. Tercium
sacramentum necessarium est sacramentum candentium in pugna: vidēz

Nota

Nota p̄ 113 sunt
sacramenta

Nota

Nota

et sacramentum penitentie. Nam sicut corpus in pugna vulneratum curatur medicina. sic anima peccatrix sacramento penitentie curatur. Sed quantum est sacramentum proficientium videlicet eucharistia quod interpresatur quasi bona gratia. Sed quantum sacramentum necessarium est dicitur dentium a vita ista et morientium. scilicet sacra unctio infirmorum. Hec enim quinque preterita sacramenta sunt omnibus christifidelibus ad salutem necessaria. Duo autem sunt sacramenta preter preterita: videlicet ordo et coniugium que dicuntur sacramenta particularia et voluntaria quia nemo absque consensu et iudicio romane ecclesie est cogendus et compellendus ad ea. Et stant sub proprio arbitrio in usumque. **E**x istis ulterius est sciendum: quod inter ista preterita septem sacramenta ecclesiastica aliqua sunt reiterabilia: et aliqua non sunt reiterabilia. Sacramenta reiterabilia sunt: sicut penitentia que reiterari debet dummodo iteratur peccatum. Etiam sacramentum eucharistie reiteratur: quia quilibet bonus et devotus christifidelis potest ad minus si confessus et contritus fuerit semel in anno sumere corpus domini ihesu christi: vel omni die dominico. Etiam confitetur iteratur: quia homo potest continue confiteri: quia. si noverit se oppressum peccatis. Similiter etiam iterari potest sacramentum matrimonii: cum alter conjugum et vita decesserit. Etiam sacrum extreme unctionis: ut latius patet in sequentibus. Sed sacra reiterabilia sunt (ut dicitur in q. i. q. 8. qd. 1. qd. 2.) baptisimus: confirmatio et ordo: quia nullus debet his baptizari: ordinari: vel confirmari. Unde si aliquo casu contingeret quod aliquis postposita christiana religione heresim inderet: et postea heresi postposita fide primitivam intraret: vel si moreretur et resurgeret: non esset talis rebaptizandus nec reordinandus. Et ratio huius est: quia ut dicitur in magistro in 1. libro. dist. 11. q. 1. p. illa tria preterita sacra imprimuntur ipsi anime character indelibilis: quare non reiterantur. **Q**uare tum ad tercium articulum respondetur: quod ex quo sacramenta specialiter pagantur in missa: tunc primo videamus de corpore domini ihesu christi. Nam (ut dicitur Alexander) nihil in sacramento matris esse potest quod corpus et sanguis ihesu constituit: nec aliqua oblatio potest esse dignior: maior et melior: quare debemus eam precipue venerari: quia omnia alia sacra dependent ab ipsa. Unde dicitur Richardus quod illud sacramentum omnibus aliis sacramentis est efficacius: et ab ipso sacro omnia alia sacramenta dependent: quia ordo fit in missa: quod aliquis ordinatur. Similiter quando consecratur baptisimus etiam fit in missa: et sic de aliis sacramentis. ita quod omnia fiunt in missa: ergo de illo sacramento debemus principaliter scire quod hoc est prefiguratum in veteri lege multipliciter. Primo prefiguratum est: quando melchisedech sacerdos summus obtulit panem et vinum. Secundo prefiguratum fuit hoc sacrum quando filii israel mactabant agnum paschalem. Tertio prefiguratum fuit quod filii israel pluebat manna de celo. Quarto in virga tonarum. Quinto per aquam per Ezechiellem. Primo dicitur quod hoc sacramentum est prefiguratum per melchisedech qui obtulit panem et vinum: ubi exprimitur sensus sacri: quia dicitur in decretis: nullum dubium est quin sub specie panis et vini verum corpus christi:

*De sacramentis
Eucharistia per
figuratum est
Melchisedech in
veteri lege*

Prologus

et sanguis ptinet vñ figuratū est p panē z vinū ad refectionē: qz sibi su
mit corp⁹ xpi sub specie panis: z sanguis xpi sub specie vini: qz bñ pfigu
ratū est: qz sicut panis z vinū sūt nutrimenta corpis hūani: sic etiā corpus
z sanguis iesu xpi sunt nutrimenta aie. Nā panis cor hois pfortat. z vinū
cor hois letificat. Per q̄ dñs itelligit qz sicut panis z vinū sunt nutrimenta
z refectiones corpis hūani: ita corp⁹ xpi z sanguis ei⁹ sūt nutrimenta et re
fectiones aie: vñ dī. puer. ix. Venite comedite panē meū. Secūdo illud sacē
mētū pfiguratū fuit in esu agni paschal: vt habetur Exodi. xij. Et ratio est
quā in esu agni paschalis fuit institutum qz iudei illum comedebant ac
cinctis remb⁹: calciatis pedib⁹: baculos hñtes in manib⁹: cū lactucis ag
gressibus: festināter comedēdo. Sic pariformit est de sacro eucharistie
qd nos suscipere debemus tanq̄ agnū paschalē. Nā ad spm accedendū ē:
(accinctis remb⁹) hoc ē p puritāre mētis: vñ dī i euāgel. Luce. xij. Sit
libi vñ p̄cincti. i. renes. Sz p scdm videlz (calciatis pedib⁹) designatur
deuotionis affect⁹ z desiderū. vñ i canticis. vij. ca. dī: spulcra eo i calca
mētis tuis filia ierlm Sed p tertū: videlz (baculos in manibus hñtes)
intelligit passōis memoria dñi nri iesu xpi: vñ in Genesi dī. In baculo
meo iordanē transiui. Sed p q̄rtū videlz (cū lactucis aggressibus) comedē
do) amaritudo correptionis designat. Vñ ps. Libauit eos i panē lachry
marū. Sed p quitū videlz (qz comedebant festināter) p̄cipitudo bonē vo
luntatis z virtuose opationis intelligitur: Vñ in proverbis dicit. Vlti
hoiem velocē in opibus suis corā regibus stare. Secūdo rō est: naz esus ag
ni paschal fuit institutus ppter refectionē israeliticoꝝ. quando fuerit re
dempti a captiuitate pharaōis: z preperit ad mare rubū: et sic ad reue
rentiam huius transitus celebrauerit pascha: quia pascha grece idem est
qd transitus latine: ita etiam nos p agnū ab infernali captiuitate libe
rati sumus. Johannis. j. Ecce agnus dei: quia sicut agnus est mundus
et purus: sic corpus dñi nostri iesu xpi mundū est z purum: quare merito
p agnū fuit figuratum. Tercia ratio est: quia sicut agnus edebatur ab he
breis quando transferit p mare rubū: ita xps verum agnū instituit z co
medit quando exiit de hoc mundo ad patrem. Tercio fuit figuratum p
manna quod pluebat de celo: de quo dicit sacra scriptura. Panem celi p
stitisti eis. Unde postq̄ abierunt mare rubrum sicis pedibus: et pharaō
cum oibus suis equis z curribus fuit submersus. tunc cecidit pluebat man
na de celo: et sicut mare rubrum filij israel transierunt sicis pedibus: sic
nos qñ sumus submersi per baptisimum. tunc suscipimus corpus chusti:
qz qui nō est baptizatus nō sumet illud. Alia ratio: quia sicut pluebat mā
na de celo: ita corp⁹ xpi porrigit nobis sub specie panis. vñ. Ego sum pa
nis viuus q̄ de celo descendit. Jo. vj. Alia ratio est. qz sicut manna qd plu
ebat de celo habuit suauē sapore z dulcē: sic corp⁹ xpi hz oēm virtutem z
dulcedinē aie. Alia rō: qz sicut ill q̄ dicit pluebat manna de celo: ita qz qui
ber colligeret nisi q̄tū sibi sufficeret p diem: sic in chustiantate quolibet
die sacer dotes sumunt corpus xpi ad nutrimentū anime cuiuslibet fidelis

Nota h

Alia similitudo: qz pluebat eis manna d' celo cū trāsierūt p' terrā: z i trāsitu fuit eis viaticū: ita corpus xpi ē nobis viaticū ad terrā pmissiōis de hoc mūdo ad regnū celeste: vt possimus viriliter resistere aduersarijs nris.

Quarto corp' xpi fuit figuratū i hga tonathe mellica. Et p' hoc desigatur resectio hui' sacri z ei' deuota oblatio: z rdo figura sanguis xpi ē vt nū ad designandū refectionē: vñ i canticis. i. ca. Introduxit me rex i celaria sua. **Quinto** pfiguratū ē p aquā: nā aq' desig' oblationē. vñ ezechiel. Audi aquā egredietē zē. Et h' pter has figuras alie i scripturis p'ntent an' multe. tñ hec nūc breuit' sufficiant p' gñali introductiōe. Quātum ad qrtū dī. q' sacerdos volēs hoc sacm celebrare primo iduit humerale super caput suū ad denotandū diuitatē eē circūdatā humanitate. Sz alba z cingul' xpi castitatē z sue mris h'ginitatē demōstrant. Stola circa colū obediētia xpi desig'. Casula officii dīnū cū castitate desig' eē pagendū. Sz p' manipulū i manu leua hūilitas xpi designatur. Introit' pphetarū exclamatiōē xpi aduētū desig' h'rieley son miserdiaz dī pfigurat. Stha i excelsis canticū angelicū i natitate designat. Sed epla Johannis p'dicationē z magoz apparitiōē designat. Graduale cū al'ia puerfione discipuloz ad xpm designat. Euāgelii xpi p'dicationē demōstrat. Credo fidē xpianam z robur xpiane fidei sciat. Caput nudū sacerdotis mcrā veritatē xpi demōstrat. sed d' ferrotiū sciat q' sicut xps se obtulit p' nobis i ara crucis: ita et nos corpus nostrum ad patiendum pro christo offeramus: et nō solū corpus sed animam dei ymagine insignitam offeramus in odorem suauitatis qd' significat nummus quē offerimus qui ymagine est insignitus: que ymago nūmi ymaginē nostre anime significat q' deo p'oi sacrificio qd' in hac vita offerri potest maxime est acceptabilis. Silētium post offertoriū: xpi passionē et iude traditionē designat. Elevatione crucis elevationē repñtat. Silentiū post elevationem xpi mortem et de positionē xpi a cruce designat. Percussio pectoris: indulgentiam et dñi nostri iesu xpi clamorē in cruce clamantis: ely ely zē. designat. Par gaudiū resurrectionis pñciat. Cōmunitio p'solationē discipulorum d' resurrectione designat. D'iones vltime designant orōnes xpi in terra pro nobis factas. Ite missa est: benedictionem in die iudicii p'figurat: videlicet Venite benedicti in regnum patris mei. Matthei. xxv.

Queritur. Vtrū septē sint sacra in numero. Quia expeditis p'ioib' generalib' nūc ad quasdā q'stiōes gñales et ad dubia gñalia inq'nto nra est vertēda. Et qz hic det erminat d' sacramentis: ideoqz questio p'edicta p'ueniētē hic est mouenda. Et videt p'imo q' nō. qz tot sunt sacra quot sunt vasa gratie susceptia: sed vas susceptuum gr'e est tñ vnū: ergo erit tñ vnū sacm. Vato: patet p' magistrū sniaz. Vtino: patet: qz sola eucharistia est vas gratie: cum ipsa includit totū xpm doctozē et auctozem omnium rerum. Scdo sic: tot sunt sacramta quot sunt effectus sacramenti: sed effectus sacramenti sunt solum duo ergo sacra erunt tñ duo. Vato: est nota in iure vbi agitur de sacramen-

*Ut septem
sunt sacramta*

Summula Raymundi.

tis. s3 minor pz ex. iij. sniaz: s3 q sunt solū duo effect⁹ pz qz sacra ordina
 ta sunt ppter dilectionē culpe et pene: mō culpa z pena tm̄ sunt duo esse
 ctus: ḡ zc. Tercio af: pla sūt sacra q̄ septē igit̄ zc. ahs pbat: qz missa ord
 z elemosyna sūt sacra: z nō sūt erudrata in pdicta septē: ḡ s̄ pla: ahs p
 pia pte pz: qz illd qd liberat a penis z a culpis hoc ē sacm: s3 missa ord
 z elemosyna sūt hmōi: ḡ zc. Maior pz ex. iij. sniaz: etiā minor: qz elemo
 sy na extinguit pctm̄ sicut aq̄ ignē. In oppositū ē Raymūd⁹ i lfa: z mḡ l
 iij. sniaz q̄ ponit̄ eē septē sacra dūtaxat: qd etiā rōne pbat̄ sic. Tot sūt
 sacra q̄ sūt pctā capitalia: s3 septē sūt pctā capitalia: ḡ septē erūt sacra.
 Maior pz ex. iij. sniaz. Minor pz q̄ fidē ecclie: qz d̄t q̄ ptra pcti vuln⁹ do
 minus remedia instituit. s3 septē sūt pcti vulnera q̄ patēt i hac dictiōe: sal
 gra Jcu⁹ dōm̄s q̄libz lfa designat vnū d̄ septē pctis capitalib⁹: vñ dicit
 merrisa: Et tibi sit vira sp̄ salugia vita. Nō euidentiā q̄stōis r̄ memo
 randū ē qd sit sacm: vñ sacm̄ put supra patuit p̄ mḡm i snijs sic defini
 tur. Sacm̄ est sacre rei signū. z scdo ibidē d̄ sic. Sacm̄ est signū sacre
 rei gr̄e invisibil. Sed ptra illas definitiōes istas sic: nā si pia eēt bona seq̄
 ree q̄ y magines serōy depicte essent sacra: qd ē falsum fm̄ oēs doctores
 sacre scripture: s3 p̄na t3: qz sunt signa sacrarū rez. Cōtra scdaz definitiō
 nē sic instat: si eēt bona sequeret̄ q̄ eucharistia nō esset sacm: qd ē falsum
 cū sit p̄mū sacm̄ in ordine dignitat⁹: ex q̄rto sniaz: pbat̄ tñ seq̄ia: qz eu
 charistia ē visibil̄ res: qz obiectū v̄sus. Nō solutiōe p̄mū est notandū:
 qz triplex est sacm̄. Nā qdā est scattūū tm̄: aliud est effectūū tm̄: s3 ter
 ciū significatūū z effectūū sil. tūc ad ppositū d̄: qz p̄mo descriptio que
 nō est definitio sed nois interpretatio: intelligit̄ de sacro p̄mo mō: nā t̄p
 li mō res sacra z cetera imagines serōy p̄nt appellari sacra: sed tñ si sunt
 sacra effectiue: sed sacra scdo mō dicta in veteri lege habebant̄ i cerimon
 ijs: videlz añ t̄ps xpi et gr̄e. S3 tercio mō sacm̄ sumit̄ strictissime. sic
 caput i pposito. Ad rōne aut̄ ptra scdam definitiōē habitā negat̄ p̄na:
 videlz qz eucharistia ē visibil̄ res q̄ ad effectū: qz als ibi sensus nō decepe
 ret̄ circa suū obiectū qd ē falsum: z d̄ tali sacro ppue habem⁹ fidē. Istis
 notatis sit conclusio ista. qz sacra i sacrosctā m̄se ecclia nō sūt pla q̄ septē
 pbat̄ illa conclusio p̄io sic: qz tot sūt sacra q̄ sunt v̄tra eis oppo sita: s3 ta
 lia v̄tra sunt septē: ḡ septē erūt sacra: maior nota ex p̄mo toptcoz: sed
 minor: pbat̄: qz oē sacm̄ vel est ordinatū ptra pctm̄ culpe vel ptra pctm̄
 pene: si ptra pctm̄ culpe: hoc ē tripl̄ fm̄ qz triplex est culpa: scz original:
 moral̄ z actual. Cōtra p̄mā culpā ordinat̄ baptism⁹: qz sicut pctm̄ ori
 ginale est pctm̄ oim̄ pctōy iceptiue: sic baptismū ipm̄ deies ē t̄m̄ oim̄
 sacroy. Cōtra scdam culpā. s. pctm̄ mortale ordinat̄ p̄fessio ois: sed ptra
 tertlā sacra v̄ictio. si aut̄ est ptra pctm̄ pene hoc est qd̄rupl̄. qz talia pec
 cata sunt quadruplicia. scilz infirmitas: ignorantia: malitia: z p̄cupiscen
 tia. Cōtra p̄mū ordinat̄ sacm̄ p̄firmatiōis qd ē stabilitas xpiane fidei
 Cōtra ignorantā ordinat̄ ordo sacralis in q̄ p̄ferē gra z scia: s3 ptra ma
 litā ordinat̄ eucharistia: in q̄ plenitudo gr̄e et malitie expulsiō: sed ptra

Nota q̄c An
 sūt sacra
 p̄ maḡ. iij.

Nota

pceptis ordinat in simoniu qd est sacm illicitas pceptis expel
 les et licitas pmuttes. Secdo pbat illa conclusio sic: tot sunt sacra qd sunt si
 malter dntes q p ea inducunt: sed tales dntes sunt septē: q̄ septē erunt
 sacra. Maior est nota: q̄ sufficientia sacroz est sumenda fm fines ipoz
 Minor sic probatur: bapismus ordinatur in fide. extrema vinctio i spem
 eucharistia in charitate: ordo in prudentiam: matrimonium in tpantiam
 pfectio cū penitētia in iusticiā: et pfirmatio in fortitudinē. ¶ Iuxta ma
 teriam p̄sentem alia ontur dubitatio: videlicet vtrum corpus xpi sit no
 bilissimū sacm. Et arguit q̄ nō: q̄ ois causa nobilitoz est suo effectu: sed
 ita est q̄ sacm ordinis est cā corpis xpi: q̄ est melius et nobilius sacm.
 Maior pz q̄ causa dat pfectionē suo effectui. Minor pbat: q̄ null⁹ nō
 ordinatur p̄ p̄ficere corpus xpi. In oppositū arguit: q̄ vt volūt oēs do
 ctiores theologice et habetur in iure q̄ nihil in sacris maius esse pōt q̄
 corpus xpi: q̄ ibi p̄tinetur deus et hō. Deinde tūc arguit q̄ sacm bapif
 mi sit nobilissimū: et hoc sic: illud sacm est nobilius sine quo nullus hō
 minū potest saluari: sed sacramētū bapifmi est hūmōi. tgit̄ z c. Maior pz
 et terminis. Sed minor pbat: q̄ nullus hō potest intrare in regnū celo
 rū sine bapifmate: s̄ tñ sine corpe xpi p̄t aliqui intrare in regnū celo
 rū vt pueri qui mouunt Isra septimū annū vel adhuc citra: videlicet inter q̄
 nō sunt p̄ticipes rōnis. Itē vidē q̄ sacm p̄nē qd p̄tinet in se cordis cō
 tritionē: ois p̄fessionē: et reatus satisfactōnē sit nobilius bapifmate: q̄
 illud qd delet p̄ctm actuale ē melius q̄ illud qd delet p̄ctm originale: s̄
 p̄nā delet p̄ctm actuale: z bapifmus originale: q̄ sacm p̄nē sacramēto
 bapifmi est nobilius. Itē arguit q̄ sacm p̄firmationis sit dignissimum
 quia illud est dignissimum sacramētū qd p̄fertur a digno ministro: s̄
 sacramētū p̄firmationis est huiusmodi: tgitur z c. Minor patet: q̄ dig
 nitas sacramenti dependet a dignitate ministri. Minor pbat: quia sa
 cramentū p̄firmatōis p̄fert ab epō: q̄ simplex sacerdos nō pōt p̄firmare
 ¶ Pro solutione argumentoz diligenter est notanda vna distinctō bōa
 de dignitate sacramentoz: vñ vnū sacm dī nobilitas et dignitas alio ses
 ptem modis. Primo q̄tū ad rem et ad effectum: z sic bapifmus est di
 gnus sacm: q̄ delet oēm culpā et penā qd nō facit aliud sacm. Secū
 do sacramētū dī esse dignius q̄tū ad ministrū: et q̄tū ad cōem materiā
 z sic p̄firmatio est sacm dignissimū: q̄ solus p̄sul pot̄t gerere h̄ illud: z
 materia est nobilissima. videlicet balsamus z oleū oliuē. Tercio sacm dī
 dignius in q̄tū p̄stituit a gradu digno et ex pte p̄tenti: et sic sacm eu
 charistic est dignius: vñ dī i iure nihil i sacris maius nisi in q̄ p̄tinet de
 us et hō. Quarto sacm dī dignius in q̄tū p̄tūm offensum diuine mates
 tatis magi placat: et sic p̄nā est dignius et nobilius sacm: q̄ in finitā
 p̄ctā mortalia vel enī p̄ p̄nā et nō p̄ aliud sacm. Quinto in q̄tū causat
 vnionem in mente et in corde ratione signati vel signi: z sic matrimoni
 um est nobilissimum et dignissimum oīm sacramentoz: q̄ nobilissima si
 gnificat: vñ ois inī spōsū z spōsam fecit vnionē hūane nature cum xpo

v
 p̄tū corpus
 p̄tū nobilitas
 vñ p̄firmatio

v
 Rūo vñ
 sacramētū p̄tū
 nobilitas dignitas
 alio septē modis

Prologus

Etia significat vntone christi cu ecclesia: quia sicut masculus vnif femine sic spousus xps vnif sue ecclesie: etia fecat vntone aie bre cu deo i eterna bea-
titudine: s; nullu aliud sacm talia fecat: q; est nobilissimu. Sexto vnu sa-
crametu d; nobilitus et dignus rone preti vel rone pmissiois patre ce-
lestis: et sic extrema vinctio e nobilissimu: q; relear: ifirmitate mentis et
corps: na legif i scriptura q; apli vngebāt ifirmos sacro oleo et curaba-
tur vndiq; etia corpali. Septimo vnu sacm d; digno alio q; ad puidē-
tiam mistri: et sic ordo e nobilissimu sacm: q; solu puidētes et sapientes
sunt ordinādi. ¶ Per hoc ad rones principales. Ad pumā trāseat maior
sed negat minor: ad pbationē d; s; eucharistia p;neat totū xpm eēnti
alter: tñ nō p;net ipm causali: q; adhuc i alijs sacris p infusionem grē
pōt causari: et sic quodā mō sunt plura vasa formali grē susceptua: ideo
etiam plura erunt sacra. ¶ Ad scdam d; q; effectus sacro; triplicat ca-
puit. Anomō generalissime: et sic sunt tñ duo. s. delere culpaz et delere
penam. Scdo capiunt inesse subalterno: et sic sunt septē. Tercio capiunt
in esse specialissimo: et sic sunt multiplices. Et hec est distinctio lecti
Thome sup quartū sūaz. Et p hoc rīdet ad rōnē: q; si maior intelligat
de effectibus pūmo mō tūc cōcedit minor. Si aut intelligatur de effecti-
bus scdo mō: tūc pceditur maior et negat minor. Si aut tercio modo sic
totū est falsum. ¶ Ad terciā rōnē d; q; s; mīse orōnes et elemofne de
leant nra pctā rōne meriti et humilitatis: tñ cū nō sint altius grē colla-
tue: tūc nō erūt sacramēta. Sed diceret quis: tūc humilitas et deuotio
essent etiā sacramēta. Rīdet q; nō. q; nō sunt visibiles forme: et sic non
conuenit eis definitio sacramenti. Et tñ de pūma questione.

Querit scdo. An ius canonicū a lege et ab euāgelio et a
sacris patribus institutū sit hic subiectū. ¶ Et
arguit pūmo q; nō. q; illud qd subijctur i decretis hoc nō est subiectum
hui? scie s; ius canonicū est hmōi: igit rē. Maior patz: q; districte scie re-
quirūt distincta subiecta: vt pz. iij. de aia: sed minor patet in decretalibus.
¶ Scdo illud qd nō pdicatur de oibus in aliquo libro contentis hoc nō
est subiectū illi? libi: sed ius canonicū nō pdicatur de oibus contentis
in isto libro: q; nō est hic subiectū. Maior est de se nota. Minor autē pba-
tur: q; hic tractatur de vris furtis et rapinis: de quibus ius canonicū
nō pdicatur. ¶ Tercio at subiectū altcui? libi est eternū: s; ius cano-
nicū nō ē eternū: q; nō est subiectū. Maior declaraf. s. posterioz: s; minor
pbat: q; iura canonica p romanos pōtiffes sunt instituta: s; tales nō fu-
erūt ab eterno igit rē. ¶ Pro euidentia qstiois ē notādū q; duplex ē sub-
iectū qstū hic sufficit. s. subiectū pdicatiois: et qd pdicaf de oib? pside-
ris i aliq scia. Aliud ē subiectū attributionē. Illis notatis sit hec conclusio. Ius canonicū nō ē
illa scia hñ attributionē. Illis notatis sit hec conclusio. Ius canonicū nō ē
hic subiectū pdicatiois. q; si sic: sequeret q; officii mīse rapina et furtū
nō essent de esse libi. Lōsequēs est falsum: pbat tñ pntia: q; ius cano-
nicū nō potest vere et affirmatiue de pdictis pdicari: vt patet de se

*Ut ad quod rano
mō sit q; sic ful-
icōtū d; q; b; l; l; l;*

Secunda conclusio .i. us canonicu .e hie subiectu attributiõis : pbat illud : ad qd ordinat z cui oia attribuit pncipaly I ali q libro tradita : hoc e suble crui attributiõis : s3 tus canonicu e hmoi . g r e . Maior est nota de se . Ma nor pbat sic : qz i hoc libro psiderat qda regle i iure : qz ius canonicu d3 a canon i greco qd e regula i latino . eo qz dant h nobis rle de vita clerici . et qd sit f . ciedu de rapina et furto . C Per hoc ad rones Ad puma cõcedit maior : sed minor est falsa : qz ius canonicu hie psiderat p modu introdu ctiois et sub cõpendio . in decretis et decretalibus psiderat adeqte . Ad scdam par et solutio ex distinctioe . Ad terciã pcedit maior : z negat mioz Ad pbatõne d3 qz ius canonicu cõsiderat duplr . Uno mō quo ad se et q ad magfos iusticiã statuentes Aliomō psiderat quo ad veritatem in euã gelto expressam : tuc d3 qz pimo mō dependet a papa : z sic non est eternu Scdo mō e h subiectu z etiã talit e eternu . Et hec de qstioe et alijs q p3 us proposita fuerit circa declaratiõne thematis hui⁹ libri modo sufficiãt .

Summula d summa raymundi pdit ista
i. nō ex gūl seu difficult. i. facti. i. pponim⁹ sup. scripta
Non ex subtili sed vili scribimus ista
i. tenore. i. valet. s. sumula. i. clericis . i. ardua volumina

Eloquio placet hec locis: quia magna studendi
i. interio sup. paupibus clericis . i. scribendi

Lura sibi non est: modus his valet ergo loquendi
i. multa intelligetes . i. nō volumus sup. pitem

Inter doctores hunc nolimus ire libellum,
i. iuvenib⁹ . i. obtulis sup. librum . i. pposuimus

Parus et rudibus quem tradimus esse legendum
sup. studetes sup. libello

Inuenient in eo quid quod inuat utilitatis.

sup. septē . i. i prio tractatu p⁹ hoc. s. d his que
hutus sumule. ptinet ad missam.

Da sacramentis primo tractatur: et inde,
et de eius effectu tali sacro tali pctō

Hic de baptismo: de conugio: symonia,
de istis oibus habet in sequentibus tractatibus

Furtis: et spoliis: vsuris: atq; rapinis
i. supstitolis sup. iste

Sortilegis: vitis carnis tractatus habetur

b